

Aktivita (činnost) a její subjekt

V minulosti platilo mezi filozofy takřka obecně pravidlo (zásada), že bytí (přesně ovšem jsoucnost) předchází činnosti (operari sequitur esse). Tato zásada však platí jen ve velmi omezeném rozsahu, zatímco v naprosto převažujícím rozsahu platí pravý opak, totiž že „esse sequitur operari“. Záleží ovšem – ostatně jako vždy – na tom, jak pojmem ono „esse“, a také jak pojmem ono „operari“, v naší terminologii tedy aktivitu“, činnost, výkon, tedy na pojmovém (logickém) kontextu, v němž naše pojmy jsoucnosti“ nebo „činnosti“ byly nasouzeny. Pokusme se tedy tento svůj kontext vyjasnit: každá činnost (aktivita, akce) – nebo aspoň téměř každá – je vykonávána nějakým určitým subjektem; jinak by nešlo, nemohlo jít o „akci“, o „výkon“. Sám subjekt je však vždycky nějak ovlivněn tím, co dělá a co již udělal. V tomto smyslu právě platí, že subjekt je z velké, dokonce největší části výsledkem (produktem) svých vlastních aktivit (a jak to známe z evoluce organismů, nejen svých individuálně vlastních, ale také z aktivit mnoha generací svých předchůdců a jejich předchůdců atd.). V tom je jednak každý subjekt omezen, ale právě díky tomuto omezení je mu také otevřena cesta k jeho skutečně vlastním, individuálním aktivitám, které z velké části rozhodují o jeho „esse“, tj. o průběhu jeho individuálního života, tedy o něm samém. V tomto našem smyslu tedy subjekt nikdy není tím, co by „vcelku“ předcházelo všem jeho aktivitám (výkonům) a tím celému jeho životu (pokud mluvíme o živé bytosti, což však nemusíme tímto způsobem redukovat). Ovšem má to jednu výjimku, a to „nutnou“, tj. výjimku nikoli nahodilou, a ani na vnějších okolnostech závislou. (To nepochybně popudí řadu „logiků“, ale s tím se nedá mnoho dělat: „nutná výjimka“ ani „fundamentální výjimka“ není nesmysl ani žádná kvadratura kruhu.) Subjekt totiž musí být původně, tj. ještě než se sám začne svými aktivitami spoluustavovat a tak i na sobě nejen „na věcech“ kolem sebe – „pracovat“, musí být ustaven určitou speciální „akcí“, které sám není schopen, protože ještě „není“, ale která mu je pak jakoby „připočtena“ za jeho vlastní právě tím, že jejím výsledkem je, že se tento určitý subjekt subjektem „stane“ a že pak na sobě a na své „výstavbě“ může dál pracovat.

(Písek, 090704-1.)

[Záznam nenalezen elektronicky, ale vytištěný mezi kartotéčnými lístky v AUK.
Pozn. red.]